

MỘT SỐ GIẢI PHÁP XÂY DỰNG LỐI SỐNG VĂN HÓA CHO THANH NIÊN HIỆN NAY

ThS. NGUYỄN HOÀNG HIẾU*

1. Sự cần thiết phải xây dựng lối sống văn hóa (LSVH) trong thanh niên (TN)

Lối sống là một tổng thể, một hệ thống những đặc điểm chủ yếu nói lên hoạt động của các dân tộc, các giai cấp, các nhóm xã hội, các cá nhân trong những điều kiện của một hình thái KT-XH nhất định và được biểu hiện ra trong lao động, sinh hoạt hàng ngày, hoạt động chính trị - xã hội, hoạt động giáo dục (GD), lĩnh vực văn hóa (VH) tinh thần, những quan hệ qua lại giữa người với người tiêu biểu cho một xã hội nhất định, những tập quán và những quy tắc ứng xử đã ăn sâu vào đời sống hàng ngày, v.v...

Về thực chất, lối sống là hoạt động của con người, là cách thức con người ứng xử với tự nhiên - xã hội để bảo tồn và phát triển đời sống của mình. Như vậy, lối sống là một trong những lĩnh vực then chốt của VH, nó góp phần làm nên bản sắc của dân tộc.

Trong điều kiện hiện nay, sự biến đổi lối sống xã hội cũng ảnh hưởng rất lớn đến lối sống của TN. Có những biến đổi về quan hệ ứng xử, định hướng giá trị từ gia đình; lại có những hiện tượng tiêu cực xã hội phát triển mà chưa có cách ngăn chặn có hiệu quả; trong lối sống của một số người lớn tuổi, đã thực sự trưởng thành và có vị trí trong xã hội còn có một biểu hiện chưa gương mẫu cho con em họ noi theo như tham nhũng, sống xa hoa...; các cơ quan thông tin đại chúng, các cơ quan VH nghệ thuật, các thiết chế VH còn chưa làm tốt chức năng của mình, cách làm chưa phù hợp với TN. Thậm chí trên một số báo chí, phim ảnh còn có không ít nội dung thiếu lành mạnh ảnh hưởng tiêu cực đến lối sống TN.

Bên cạnh đó, công tác quản lí TN ở nhà trường, trong gia đình, ngoài xã hội và trong các tổ chức của TN còn chưa chặt chẽ, chưa thật sự có sức thuyết phục, hấp dẫn đồng đảo tầng lớp TN... Tất cả những điều đó đều ảnh hưởng và có tác động làm biến đổi lối sống TN, dẫn đến những biểu hiện thiếu VH trong lối sống của họ. TN là lớp người có phản ứng nhanh nhạy với cái mới. Vì thế, họ dễ bị ảnh hưởng tiêu cực, dễ xảy ra sự biến dạng về lối sống.

Xây dựng LSVH cho TN đang là đòi hỏi khách quan của việc xây dựng đời sống VH mới, của sự nghiệp GD thế hệ trẻ nhằm đào tạo họ trở thành nguồn nhân lực có chất lượng cao, trở thành những con người có VH, biết phát huy khả năng sáng tạo và nhân lên những ưu thế vốn có của thế hệ mình. Nói cách khác, xây dựng LSVH cho TN là góp phần đào tạo nguồn nhân lực quan trọng cơ bản và thật sự là động lực của sự phát triển đất nước trong giai đoạn hiện nay. Đó còn là đòi hỏi cần thiết, hữu ích để TN có khả năng chống lại những ảnh hưởng xấu của lối sống phản VH, của chiến lược "diễn biến hòa bình" của các thế lực thù địch, phản động đang thực hiện.

2. Nội dung và chủ thể xây dựng LSVH cho TN hiện nay

Kết luận Hội nghị lần thứ 10 Ban Chấp hành Trung ương (BCHTW) Đảng (khóa IX) về tiếp tục thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 (khóa VIII) nêu rõ: "Phải bám sát 5 đức tính con người Việt Nam trong thời kì mới, để cụ thể hóa thành chuẩn mực xây dựng con người cụ thể của từng ngành, địa phương, đơn vị, từng đoàn thể" (1). Theo tinh thần những định hướng này, có thể khẳng định nội dung lối sống xây dựng trong TN phải là LSVH, lối sống mới, lối sống phù hợp với VH dân tộc; lối sống phù hợp với những chuẩn mực của người Việt Nam mới mà Văn kiện Hội nghị lần thứ 5 BCHTW khóa VIII (1998) đã xác định. Theo đó con người Việt Nam trong giai đoạn cách mạng mới cần có những đức tính sau: "Có tinh thần yêu nước, tự cường dân tộc, phấn đấu vì độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, có ý chí vươn lên đưa đất nước thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, đoàn kết với nhân dân thế giới trong sự nghiệp đấu tranh vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội; có ý thức tập thể, đoàn kết phấn đấu vì lợi ích chung; có lối sống lành mạnh, nếp sống văn minh, cần kiệm, trung thực, nhân nghĩa, tôn trọng kỉ cương phép nước, quy ước của cộng đồng; có ý thức bảo vệ và cải thiện môi trường

* Trường Đại học công nghiệp Việt - Hung

sinh thái; lao động chăm chỉ với lương tâm nghề nghiệp, có kĩ thuật, sáng tạo, năng suất cao, vì lợi ích của bản thân, gia đình, tập thể và xã hội; thường xuyên học tập, nâng cao hiểu biết, trình độ chuyên môn, trình độ thẩm mỹ và thể lực" (2).

Xây dựng LSVH trong TN là trách nhiệm chung của cả hệ thống chính trị, của toàn xã hội trong đó trực tiếp và quan trọng nhất là của các cấp ủy Đảng và Chính quyền các cấp từ Trung ương đến các cơ sở, của các tổ chức đoàn TN, Hội liên hiệp TN, của các gia đình có TN, của các nhà trường, của các xóm, làng, phường, xã nơi TN sinh sống và của chính bản thân TN.

3. Một số giải pháp xây dựng LSVH cho TN hiện nay

1) Nhóm giải pháp về GD tư tưởng. GD chủ nghĩa Mác - Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh nhằm giúp TN nhận thức rõ bản chất ưu việt của chế độ xã hội ta, hiểu được con đường phát triển của đất nước, những lợi ích cơ bản của giai cấp, dân tộc..., qua đó hình thành niềm tin, lí tưởng xã hội chủ nghĩa cho TN.

GD cho TN đường lối chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước. Qua đó nâng cao nhận thức về Đảng, về vai trò của Đảng đối với vận mệnh và sự phát triển tương lai dân tộc.

GD pháp luật để TN nhận thức rõ quyền và nghĩa vụ của một công dân, sống đúng chuẩn mực và hành xử trong khuôn khổ của pháp luật, hạn chế những hành vi vi phạm pháp luật trong TN.

GD cho TN nhận thức sâu sắc về lí tưởng "Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội". Qua đó củng cố niềm tin, kiên định mục tiêu, lí tưởng đúng đắn của Đảng và Bác Hồ đã lựa chọn trong TN. Khơi dậy trong TN ý chí quyết tâm xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Đồng thời khắc phục những tư tưởng dao động, hoài nghi, mong đợi trong TN, rèn luyện ý chí tự lực, tự cường, phấn đấu vươn lên xây dựng quê hương, xây dựng đất nước ngày càng giàu mạnh.

Bên cạnh đó việc GD truyền thống cách mạng của quê hương cho TN cũng là điều hết sức cần thiết. Qua GD truyền thống cách mạng nhằm truyền lại cho thế hệ trẻ tinh thần, khí thế hào hùng của ông cha, các thế hệ TN đi trước trong cuộc đấu tranh bảo vệ và xây dựng quê hương, đất nước.

GD đạo đức, nếp sống mới cho TN là yêu cầu bức thiết đặt ra hiện nay, cần GD cho TN có lối sống lành mạnh, phù hợp với thuần phong mỹ tục và VH dân tộc. GD cho TN có được ý thức, vai trò, trách nhiệm trong việc xây dựng gia đình hạnh phúc, văn minh, xây dựng đời sống cộng đồng lành mạnh. Tích cực tham

gia các hoạt động xã hội nhân đạo từ thiện với tinh thần "mình vì mọi người, mọi người vì mình", nâng cao tinh thần đấu tranh phòng chống các tệ nạn xã hội, chống tham nhũng, chống VH phẩm độc hại...

Để GD có hiệu quả những nội dung trên cho TN, các cơ quan, tổ chức, nhà trường ... cần sử dụng đa dạng các hình thức như: mít tinh, họp mặt, nói chuyện truyền thống, tổ chức hội trại, về nguồn, hội thi, hội diễn, thi tìm hiểu, phát thanh, phát sóng truyền hình, áp phích, tờ rơi, panô, biểu ngữ, các phong trào hành động cách mạng; tổ chức học tập các chủ trương, nghị quyết của Đảng, của Đoàn... Thông qua những hình thức GD này sẽ hình thành trong TN lối sống lành mạnh, LSVH.

2) Nhóm giải pháp hoạt động thực tiễn

a) Gia đình phải thường xuyên quan tâm tạo dựng LSVH cho TN; phải làm cho TN hình thành thái độ tôn trọng, giữ gìn tôn ti, trật tự trong gia đình, lắng nghe và dân chủ; phải GD TN hình thành tình yêu thương giữa các thành viên. Đây sẽ là cơ sở hình thành đức hi sinh, tấm lòng thủy chung, trái tim nhân hậu, con người nhờ đó mà sống có tâm, có nghĩa, có tình để thấu cảm, chia sẻ nỗi khó khăn với người thân, sẵn sàng tha thứ cho nhau, "Chị ngã, em nâng"...; đồng thời phải làm cho các thành viên trong gia đình hình thành nên tinh thần đoàn kết - cơ sở bảo vệ sự bền vững và phát triển của gia đình.

Ngoài ra gia đình phải tạo dựng, hình thành trong các thành viên thói quen làm việc ngăn nắp, gọn gàng trong sinh hoạt, vệ sinh trong ăn uống; khoa học, gọn gàng trong việc sắp xếp, bố trí các đồ đạc của gia đình... Làm được những việc này sẽ góp phần hình thành nên nếp sống, LSVH trong gia đình và trong các thành viên trong đó có thanh, thiếu niên.

b) Nhà trường phải xây dựng những chuẩn mực quan hệ ứng xử tốt tạo ra một môi trường GD lành mạnh. Có thể khẳng định nhà trường có vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng trong việc hình thành nhân cách của thanh, thiếu niên. Điều này đòi hỏi các nhà trường phải có những chương trình, hành động cụ thể góp phần hình thành LSVH trong chính nhà trường và trong thanh, thiếu niên.

Xây dựng và thực hiện nghiêm túc những chuẩn mực như chuẩn mực ứng xử của giáo viên, nhân viên nhà trường; chuẩn mực trong quan hệ của học sinh với thầy, cô giáo; chuẩn mực trong quan hệ giữa học sinh với nhau; chuẩn mực trong việc học tập, rèn luyện, v.v... là việc làm cần thiết. Điều này sẽ tạo điều kiện tích cực để hình thành LSVH ở mỗi người, góp phần cùng với gia đình và xã hội tạo ra lớp người có ích cho xã hội, có lối sống đẹp.

c) Các đoàn thể tạo ra những phong trào thi đua, đưa TN tham gia các phong trào đó để GD rèn luyện TN. Các tổ chức chính trị - xã hội ở địa phương, trong đó quan trọng nhất là các tổ chức Đoàn, Đội thanh, thiếu niên cần tạo ra nhiều sân chơi lành mạnh cho đoàn viên TN: tổ chức các loại hình hoạt động văn nghệ, thể dục thể thao, các câu lạc bộ nhóm với hình thức phù hợp với lứa tuổi nhằm góp phần GD đạo đức - thẩm mỹ - lối sống cho TN. Phê phán, đẩy lùi cái xấu, cổ vũ, xây dựng cái đẹp trong TN, làm cho đoàn viên TN có quan niệm, nhận thức và chấp hành tốt nếp sống văn minh nơi công cộng, đấu tranh chống lối sống thực dụng, ích kỉ, chạy theo đồng tiền, coi thường luân thường đạo lí và các hành vi trái với đạo đức, thuần phong mỹ tục của dân tộc...

d) Các khu dân cư phải xây dựng hương ước, quy ước lệ làng và thực hiện nghiêm túc hương ước, quy ước vào trong thực tiễn. Xây dựng hương ước là một nội dung quan trọng của xây dựng làng văn hoá. Trên thực tế hương ước đã góp phần không nhỏ vào việc điều chỉnh các mối quan hệ xã hội, các vấn đề nảy sinh ở làng xóm, đẩy mạnh phát triển kinh tế, VH xã hội ở địa phương. Hương ước phải quy định phù hợp pháp luật, góp phần phát huy thuần phong mỹ tục, đề cao chuẩn mực đạo lí và đạo đức truyền thống của dân tộc, hỗ trợ việc quản lí và phát huy tính tự quản của cộng đồng dân cư trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội ở cơ sở.

đ) Nhà nước phải nâng cao vai trò quản lí từ định hướng lối sống, quản lí các phương tiện thông tin đại chúng, định hướng dư luận xã hội, phòng chống các tệ nạn xã hội. Vai trò định hướng của Nhà nước là hết sức quan trọng đặc biệt trong giai đoạn bùng nổ thông tin hiện nay. Hơn nữa, với sự đa dạng của các hoạt động báo chí, các hoạt động VH hiện nay rất cần có những chế tài, quy định của Nhà nước để tạo ra một môi trường VH lành mạnh, sản phẩm văn hoá có ích cho nhân dân nói chung và TN nói riêng.

3) Nhóm giải pháp về tạo điều kiện cho xây dựng LSVH trong TN

a) Xây dựng tổ chức Hội TN, Đoàn TN cộng sản. Cần tập trung củng cố, xây dựng tổ chức Đoàn vững mạnh, mở rộng tổ chức hội rộng khắp; tiếp tục đẩy mạnh các phong trào "TN lập nghiệp" và "Tuổi trẻ giữ nước", các cuộc vận động lớn "TN đi đầu trong xã hội học tập", "TN làm kinh tế giỏi, tích cực tham gia xóa đói, giảm nghèo", "TN tình nguyện vì cuộc sống cộng đồng",... Thông qua đó khơi dậy lòng nhiệt tình, tự nguyện, tự giác của TN ngoại thành trong lao động,

sản xuất, cống hiến cho quê hương, góp phần phát triển KT-XH ở địa phương.

b) Giải quyết việc làm cho TN. Có việc làm là điều kiện để có thu nhập, nâng cao đời sống vật chất, đời sống tinh thần của TN. Làm việc cũng là môi trường để TN tu dưỡng đạo đức, phát triển tài năng. Tình trạng thất nghiệp dễ đẩy con người đến những hành vi lệch lạc, đến các tệ nạn xã hội. Do đó, cần tăng cường các nguồn vốn giúp TN lập thân, lập nghiệp. Đẩy mạnh phong trào TN thi đua "sản xuất - kinh doanh giỏi", xây dựng các chương trình phối hợp với các trường đào tạo, các trung tâm dạy nghề, trung tâm xúc tiến việc làm tổ chức dạy nghề tại chỗ cho TN đồng thời cần tích cực khai thác nguồn việc làm từ các nước; khôi phục và phát triển các làng nghề truyền thống, mở rộng thêm những làng nghề mới, v.v...

c) Tổ chức các hoạt động vui chơi, giải trí và xây dựng môi trường VH lành mạnh đáp ứng nhu cầu thiết yếu của TN góp phần tạo nên lối sống của TN. Đây cũng là yếu tố làm cho lối sống của TN có nét đặc thù - trẻ trung, linh hoạt. Các hoạt động này góp phần làm phong phú đời sống tinh thần, phát triển một cách hài hoà nhân cách của TN. Hiện nay có nhiều hoạt động sinh hoạt, vui chơi, giải trí lành mạnh, có ý nghĩa GD về nhiều mặt nhưng cũng có không ít những hoạt động vui chơi, giải trí thiếu lành mạnh (cờ bạc, rượu chè, xem sách báo, phim ảnh đồi trụy, mê tín dị đoan...) - những hình thức này cần được phát hiện, lên án và đẩy lùi, chỉ có vậy mới xây dựng được LSVH trong TN.

Xây dựng môi trường VH lành mạnh là điều kiện phát triển LSVH cho TN. Xây dựng môi trường VH bao gồm: xây dựng gia đình VH, xây dựng và nâng cao hoạt động của các thiết chế VH (nhà VH, câu lạc bộ, khu vui chơi, điểm bưu điện VH, tủ sách VH...), xây dựng những điểm sinh hoạt VH công cộng...

d) Củng cố và tăng cường hệ chuẩn giá trị, tạo cơ sở xã hội vững chắc cho sự hình thành những nhân tố tích cực; khơi dậy, phát huy mặt thiện, lương tâm, trách nhiệm trong mỗi con người và cả xã hội; đồng thời bài trừ ngăn chặn những hành động sai trái. Đây là giải pháp vừa cơ bản, lâu dài, vừa phải được làm thường xuyên để xây dựng LSVH. Trước hết, cần tập trung vào ba loại chuẩn mực quan trọng là chuẩn mực lao động, chuẩn mực đạo đức và chuẩn mực luật pháp.

đ) Tích cực, chủ động phòng chống các tệ nạn xã hội, các loại tội phạm và các hiện tượng tiêu cực trong xã hội. Trước hết, cần tập trung giải quyết những vấn đề cấp bách: lập lại kỉ cương xã hội, xây dựng nếp sống làm việc theo pháp luật, bài trừ các tệ nạn xã hội,

làm trong sạch môi trường sống của TN. Tích cực đấu tranh chống các hình thức mê tín dị đoan, sử dụng VH phẩm độc hại trong TN. Bằng cách tổ chức, cổ vũ cho TN tham gia thực hiện cuộc vận động “Tuổi trẻ sống đẹp”, “Sống và làm việc theo pháp luật”; xây dựng chế độ tự quản trong TN, đăng kí thực hiện các quy chế về nếp sống VH khu dân cư, trên địa bàn mà TN đang cư trú. □

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam. **Văn kiện Hội nghị lần thứ mười Ban chấp hành Trung ương khóa IX.** NXB Chính trị quốc gia, H. 2006.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam. **Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban chấp hành Trung ương khóa VIII.** NXB Chính trị quốc gia, H. 1998.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. **Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy Ban chấp hành Trung ương khóa X.** NXB Chính trị quốc gia, H. 2008.

2. Đảng Cộng sản Việt Nam. **Văn kiện Hội nghị lần thứ mười Ban chấp hành Trung ương khóa IX.** NXB Chính trị quốc gia, H. 2006.

3. Đỗ Huy. **Lối sống dân tộc - Hiện đại mấy vấn đề lí luận và thực tiễn.** NXB Văn hóa Thông tin và Viện Văn hóa, H. 2008.

4. Huỳnh Khải Vinh (chủ biên). **Một số vấn đề về lối sống, đạo đức, chuẩn giá trị xã hội.** NXB Chính trị quốc gia, H. 2001.

SUMMARY

Lifestyle, along with ideas and ethics, is considered the key areas of culture. Building a healthy lifestyle, civilized lifestyle for youth is one of the important contents of the advanced Vietnam culture imbued with national identity. This article is to understand the need, content, owners to build up cultural lifestyle for youth and offer a number of solutions to help cultural lifestyle for youth in Vietnam in the current period.

Phát triển hứng thú đọc...

(Tiếp theo trang 14)

quen với việc sắp đặt sách rất gọn gàng, được hướng dẫn cách lấy các cuốn sách, nhận biết mặt chữ, biết vị trí họ tên tác giả thường viết ở đâu... Qua đó, để trẻ thấy được sự kì diệu của trí tuệ và kiến thức nhân loại, khơi dậy trong tâm trí trẻ sự khát khao hiểu biết, muốn biết và ước mơ thật nhiều, trở thành một người với thật nhiều hoài bão bắt đầu từ việc được làm quen với “sách”.

Hứng thú đọc là cơ sở để trẻ ham thích đọc sách, không tự nhiên mà có, nó được hình thành do ảnh hưởng của môi trường xung quanh, đặc biệt là trong quá trình dạy dỗ và giáo dục. Phát triển hứng thú đọc sách cũng gắn liền với phát triển kĩ năng đọc cho trẻ: trẻ học được tư thế ngồi đọc, kĩ năng giữ sách, cách đọc từ trên xuống dưới, từ trái qua phải... đây là những điều kiện cần thiết, quan trọng giúp trẻ tự tin trong lĩnh vực ngôn ngữ khi bước vào lớp Một.

3. Không bao giờ là quá sớm để trẻ làm quen với việc đọc sách và việc phát triển hứng thú đọc cho trẻ cần được các nhà giáo dục chú ý càng sớm càng tốt, bởi mọi sự nuôi dưỡng cảm xúc, hứng thú từ nhỏ sẽ tạo điều kiện thuận lợi và là nền tảng cho việc trẻ thích đọc khi lớn lên và hình thành khả năng đọc cho trẻ, chuẩn bị cho trẻ bước vào giai đoạn học đọc chính quy khi lên lớp Một. □

(1) Hà Nguyễn Kim Giang. “Phát triển hứng thú “đọc” cho trẻ em tiền học đường”. Tạp chí *Nghiên cứu giáo dục*, 1/1995; tr. 23-27.

(2) Phùng Đức Toàn. **Phương án 0 tuổi phát triển ngôn ngữ từ trong nôi (dành cho trẻ từ 0-6 tuổi).** NXB Lao động xã hội, H. 2009.

Tài liệu tham khảo

1. Phan Thị Lan Anh. *Sử dụng trò chơi nhằm phát triển khả năng tiền đọc - viết cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi ở trường mầm non.* Luận án tiến sĩ Giáo dục học, H. 2009.

2. Đinh Hồng Thái. **Giáo trình phát triển ngôn ngữ tuổi mầm non.** NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2010.

3. Nguyễn Ánh Tuyết - Lê Thị Bắc Lý. **Giáo trình phương pháp đọc, kể diễn cảm thơ, truyện cho trẻ mầm non.** NXB Giáo dục, H. 2006.

4. Ngô Hải Khê. **Phương án giáo dục sớm từ 0-6 tuổi.** NXB Dân trí, H. 2012.

5. Glenn Doman, Janet Doman. **Dạy trẻ biết đọc sớm.** NXB Lao động xã hội, H. 2011.

6. Otto Beverly. **Language development in early childhood.** Northeast Illinois University, 2010.

SUMMARY

The article refers to the issue of the nursery child's reading excitement, from there to suggest some methods of promoting their reading excitement in order to help them to get used to reading at the early age and prepare them for learning reading when they enter the first grade.